

El Centre d'Estudis de la Indumentària Tradicional de les Terres de l'Ebre

Pepa Nogués
Tècnica del CEITTE

El Centre d'Estudis de la Indumentària Tradicional de les Terres de l'Ebre (CEITTE) és una entitat jove i petita que treballa en la recerca, la conservació i la difusió de la indumentària tradicional i les artesanies tèxtils de les Terres de l'Ebre, i que es troba a la població de Jesús (EMD del municipi de Tortosa, Baix Ebre).

La creació del CEITTE

Fa gairebé quatre anys, el 1999, tres entitats del territori es varen reunir per posar en marxa una il·lusió: la creació d'una infraestructura museogràfica a la població de Jesús. D'una banda, la Companyia de Santa Teresa de Jesús que cedia l'espai: un antic maset situat dintre de les seues instal·lacions a Jesús, que habitaven antigament els pagesos que treballaven les terres del convent i que en aquests moments estava en desús i calia restaurar-lo. Per un altre costat, des de la Junta de Veï-

nal (la corporació municipal de l'EMD) estaven molt interessats a desenvolupar un projecte d'aquest tipus. I, finalment, l'associació Amics i Amigues de l'Ebre aportava la seua experiència en el món cultural i museogràfic a les Terres de l'Ebre (actualment, entre d'altres, gestionen el Museu de l'Ebre). I així és com tres entitats de naturalesa molt diferent comencen a treballar plegades.

El primer desencís va venir en la restauració de l'edifici. Es descobreix que estava atacat pels tèrmits i l'increment en el pressupost fa que es desestimí. Tot i que no és possible un dels objectius del projecte, donar un nou ús a un antic edifici i restaurar-lo, es decideix començar en un altre edifici que cedeix la Companyia de Santa Teresa dintre de les mateixes instal·lacions.

Durant els dos primers anys els esforços se centren en l'adequació de la seu social i l'adquisició del material d'oficina i informàtic necessari. Finalment, el desembre del 2000 es fa l'acte de presentació acompanyat de la pri-

mera activitat: una exposició temporal amb fotografies antigues de casaments complementada amb una conferència de l'antropòloga Carme Queralt (Museu del Montsià).

L'objecte d'estudi

El plantejament inicial era dedicar el "museu" al món de la pagesia. Però, per no repetir esquemes ja molt tractats en altres llocs es va optar per buscar un tema concret, seguint la moda dels centres d'interpretació especialitzats que tant proliferen darrerament.

I es va optar per la indumentària tradicional. És un tema que va molt lligat amb la cultura i la identitat rural de la zona, que no havia estat tractat en profunditat a les Terres de l'Ebre i que es va pensar que era atractiu i tenia interès per al públic en general.

Per indumentària tradicional entenem totes les peces de vestir, la roba interior, les lligadures, el calçat, els complementos i la roba de casa de l'aixovar femení, diferenciant entre gènere, ocupació i classe social.

Més endavant, l'objecte d'estudi s'ha ampliat també a les artesanies tèxtils per tenir més joc a l'hora de plantejar activitats de recerca i, sobretot, de difusió.

Línies de treball

En general, treballem en projectes petits que estiguin al nostre abast, però utilitzant una metodologia que ens serveixi a llarg termini. Per nosaltres, una entitat que comença, la realització de recerca ens és imprescindible però, a la vegada, creim important poder realitzar activitats per mostrar resultats i mantenir la il·lusió. Així, doncs, ens hem plantejat un tipus de recerca aplicada amb la realització d'activitats derivades del procés de recerca i amb la tria dels temes de recerca que ens serviran per organitzar activitats.

Hem dissenyat un **projecte model de recerca** per aplicarlo successivament a diferents zones del territori subje-

te d'estudi que es basa en l'obtenció d'informació a partir de tres fonts de recerca: els objectes, la memòria oral i les fonts documentals (fotografies, pintures i bibliografia). Per a l'organització de la informació, hem preparat dues bases de dades: una per als objectes i una altra per confeccionar un arxiu digital de fotografies antigues. Hem previst que a cada lloc on es faci la recerca hi col·labori una entitat local, per un doble motiu: facilitar el contacte amb informants i la localització de peces i que, a la vegada, l'entitat col·laboradora pugui realitzar una activitat amb els resultats; per exemple, una exposició temporal.

Durant el 2002 hem iniciat aquest projecte de recerca aplicant-lo al nostre territori més immediat, la població de Jesús, amb un encàrrec del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, dintre del programa recerca documentació de l'IPEC. Això ens ha servit per encetar la base de dades de l'inventari de peces, utilitzant la de l'IPEC per a béns mobles adaptada, i catalogar les peces de roba que havíem localitzat en diferents campanyes amb la col·laboració de l'Associació de Dones de Jesús. Per al 2003, hem obtingut un ajut del Museu del Montsià per fer un inventari de peces de joieria i altres complementos ornamentals, per a la qual cosa estem en contacte amb el Taller de Restauració de Tortosa de l'Escola d'Art, que treballen aquest tema.

Més endavant, hem previst continuar aquest projecte de recerca en dos línies: fer l'inventari en altres zones per poder fer una anàlisi comparativa (en un poble de muntanya i un altre del Delta, per exemple); i fer un estudi interpretatiu de la relació entre el gènere i la indumentària i la roba de casa.

També ens interessen els oficis al voltant del tèxtil i les fibres vegetals. A més dels tallers que organitzem, juntament amb el Parc Natural dels Ports tenim prevista una recerca d'artesanies tèxtils

Aplogant els sabers populars sobre la indumentària tradicional.
Fotografia: CEITTE.

que s'han fet, i algunes encara es fan, en aquestes muntanyes.

En l'apartat de **conservació**, s'hem dedicat a la confecció d'una col·lecció de peces reproduïdes. De moment, la nostra prioritat no és la de tenir un fons de peces antigues perquè ni disposem d'infraestructura per a guardar-les, ni tenim assegurada la continuïtat del personal. Així, doncs, no fem campanyes de recollida sinó de localització; inventariem les peces i després les retornem. Encara que no busquem, sí que acceptem les donacions que ens ofereixen, sobretot quan els propietaris no poden guardar-les, i fins ara ha estat un volum petit (unes 30 peces).

Entre l'any 2001 i 2002 vàrem tenir la sort de comptar amb un Taller d'Ocupació (organitzat pel Departament de Treball i l'EMD de Jesús) dedicat a la indumentària tradicional. Durant sis mesos, vuit dones varen confeccionar per al CEITTE, a la vegada que aprenien l'ofici, una col·lecció de reproduccions amb 90 peces diferents i 22 conjunts d'home pagès de treball. Per a l'obtenció dels models originals vàrem comptar amb l'assessorament del Grup Tortosí de Danses Folkldòriques que des de fa vint anys ha recollit peces.

A partir dels materials de recerca i les col·leccions hem fet fins al moment les **activitats** següents:

Tres exposicions temporals a Jesús: Dos lligades amb les campanyes de localització de peces, una amb peces de roba i una altra amb fotografies antigues; i una exposició per mostrar la col·lecció de reproduccions. En tots els casos, ho hem fet conjuntament amb l'Associació de Dones de Jesús.

Un taller didàctic: *La bagul de roba de la Teresina i el Ramonet*, que hem portat a diverses escoles. Una de les claus perquè ens funcioni aquest taller és que el podem fer al propi centre i, havent de pagar només monitoratge, resulta assequible per a l'escola. Aquest taller ens està funcio-

nant perquè el fem al centre.

Activitats amb altres entitats. Vàrem col·laborar amb una exposició temporal sobre la ceràmica de l'oli organitzada pel Museu de Ceràmica Popular (l'Ametlla de Mar).

Recuperació de l'ús del vestit tradicional en les festes majors. Per iniciativa de la Comissió de Festes de Jesús, els vàrem cedir la roba i els vàrem assessorar per intentar recuperar aquest costum en l'acte de l'Ofrena. També cedim aquestes peces als particulars que ho sol·licitin.

Una altra línia d'activitats que hem engegat és la recuperació i la difusió d'artesania tèxtil. Organitzem tallers curts, d'un dia o mig, realitzats per un artesà, que busquen oferir un tast i que els alumnes, encara que neòfits, tinguin la satisfacció d'emportar-se una peça acabada el mateix dia. Tots els tallers s'inicien amb una breu xerrada. Aquest any passat en vàrem organitzar cinc: d'encordar cadires, de cabassos de pauma, de *pathwork*, de tapissos i de cistelleria de vímet. Alguns d'aquests tallers també els oferim com a activitat itinerant.

Actualment, estem buscant el finançament per fer dos activitats:

Una exposició itinerant amb la col·lecció de reproduccions i plafons explicatius, complementada amb una xerrada amb audiovisual i un taller didàctic, amb el tema: *La indumentària al llarg del cicle de vida*. Ara per ara, no podem tenir una exposició permanent, per motius d'espai, de personal i de col·lecció, però sí que veiem viable una exposició itinerant.

L'organització del Mercat d'intercanvi de roba durant una jornada, amb l'objectiu de difondre un concepte de l'hàbit d'ús de la roba en la societat tradicional: el reaprofitament o reciclatge.

Funcionament, finançament i recursos

El CEITTE està registrat com a associació sense ànim de lucre amb tres socis fundadors i promotors (les tres entitats abans re-

ferenciades). Regularment es reuneix la Junta, formada per un delegat de cada entitat, i els tècnics o col·laboradors. Val a dir que els membres de la Junta a més de prendre decisions també s'emporten deures a casa.

La primera directora fou Cinta Llasat, autora del projecte inicial juntament amb la Junta. En aquesta primera fase, el CEITTE es va dotar de la infraestructura necessària mitjançant ajuts de diferents administracions i del programa europeu Leader. L'entitat té actualment un edifici amb una sala multiusos (per a xerrades, tallers, exposicions...) i una oficina amb un petit magatzem; equip informàtic complet, càmera digital, projector de vídeo i mobiliari i material d'oficina.

La següent fase, la de donar contingut a tot això, requeria dotar-se de personal. Ah! Si bé, amb més o menys dificultats, s'havia aconseguit finançament públic per als temes d'infraestructura, per a la contractació de personal l'assumpte era més problemàtic. Val a dir que un punt a favor per a una entitat local i petita com aquesta fou el fet de tenir clar que per poder tenir continuïtat calia que el personal fos, poc o molt, retribuït. Per resoldre aquest problema, em sembla que molt comú, les tres entitats promotores varen fer aportacions pròpies per pagar dues persones a temps parcial per un període d'un any, durant el qual havien de preparar activitats i projectes per després finançar el personal amb els ingressos de les activitats i amb ajuts públics. En aquests primers anys hem viscut dels ajuts de l'Administració pública, presentant-nos a totes les convocatòries que trobem, i d'aportacions privades. Però, el nostre objectiu és poder autofinançar-nos en una bona part cobrant per les nostres activitats, perquè creiem que els productes culturals, com altres serveis, també s'han de pagar.

I en aquest punt estem ara: amb una tècnica que treballa segons la demanda d'activitats de

recerca i monitoratge i aprofitant aquesta dedicació per fer les tasques administratives de l'entitat. Els patrocinadors privats són una altra possibilitat d'obtenir recursos, encara que de moment a nosaltres no ens ha funcionat. També intentem aprofitar recursos externs. Per exemple, en l'atenció al públic ens fa de mitjancer l'Oficina de l'EMD de Jesús i això ens permet tenir un horari, un telèfon de contacte i una adreça electrònica. També, pel que fa a assessorament, bibliografia, bases de dades i altres, utilitzem els serveis de centres com el Museu del Montsià i el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana.

I així, pessigant d'aquí i d'allà, actuant en coses concretes, però dintre d'un projecte a llarg termini, amb personal mig remunerat i mig voluntari, anem fent.

CEITTE

Av. Santa Teresa, 16
43590 Jesús-Tortosa
Tel. 977 500 735
Fax 977 503 352
A/e: ceitte@jesus.altanet.org
www.jesus.altanet.org

I. Enteses des del punt de vista històric i cultural. Això significa la zona de Catalunya i també les limitrofes de Castelló i Terol.